

Csiki Varga Tamás:¹ 2020 – A felkészülés éve a NATO-ban

Vezetői összefoglaló

- A következő évek legfontosabb feladata a NATO számára politikai lesz, a szövetségnek belülről, a „tartalmat illetően” kell megújulnia: a konzultáció fokozásával és a stratégiai szolidaritás erősítésével újra kell definiálnia a közös nevezőket a fenyegetettség-percepció és a védelmi célok tekintetében.
- Katonai téren már zajlik a reagáló és ellenálló képesség megerősítése, a parancsnoki struktúrák adaptációja, a következő évtizedet pedig a technológiai verseny fogja meghatározni olyan állami szereplőkkel szemben, mint Oroszország. Eközben fennmaradnak a transznacionális, nem állami szereplőkhöz kötődő kihívások is, mint a terrorizmus, és lehet, hogy a szövetségnek egyre nagyobb támogató szerepet kell vállalnia az éghajlatváltozás következményeinek kezelésében a polgári kormányzatok mellett.
- A koronavírus-járvány során a NATO 30 tagállamát 2021. március közepéig mintegy 69 millió megbetegedés és közel 1,3 millió haláleset sújtotta: a globális megbetegedések 57%-a, a halálesetek 48%-a a NATO-tagállamok körében történt. Ennek hatására az egészségügyi, társadalmi és gazdasági alrendszerrek továbbra is nagy nyomás alatt állnak.
- A NATO elsősorban az egészségügyi ellátás közvetlen katonai támogatásával, logisztikai-szállítási kapacitás biztosításával, valamint egészségügyi-járványkezelési eszközök biztosításával támogatja a tagállamok civil intézményeit és a partnerállamok járványkezelési törekvéseit. Eközben azonban védelmi feladatait is ellátja.
- A tagállamok védelmi kiadásai 2015 óta növekvő pályán vannak, kicsit javítva a tehermegosztáson az Egyesült Államokkal, és nagyságrendileg 50 milliárd euró plusz forrást biztosítva Európában katonai célokra. A növekvő forrásokon belül nőtték a kifejezetten modernizációs célú kiadások, amihez a személyi kiadások csökkenő aránya teremtett lehetőséget.

Jens Stoltenberg, a NATO főtitkára 2021. március 16-án hozta nyilvánosságra éves jelentését,² amely aktuálisan az észak-atlanti szövetség 2020-as évét összegzi. Bár a 2020-as év sem szűkölködött kihívásokban, élen a koronavírus-járvánnyal, amely súlyosan érintette a szövetség tagállamainak lakosságát, az elmúlt évet mégis „a felkészülés éveként” jellemezhetjük – az előttünk álló változásokra való felkészülés jegyében. Értékelésünkben e fejleményeket tekintjük át, kiemelve az új stratégiai koncepció előkészítéséhez, a koronavírus-járvány kezeléséhez, valamint a védelmi képességek megerősítését lehetővé tevő védelmi kiadásokhoz kapcsolódó elemeket.

Felkészülés az új stratégiai koncepció elfogadására

Mivel a hatályos stratégiai koncepciót 2010-ben fogadták el a tagállamok állam- és kormányfői, már akkor is időszerű lenne a dokumentum „frissítése”, ha azóta nem változott volna meg biztonsági környezetünk igen jelentős mértékben. Azonban az arab tavasz (2010-) nyomán a Közel-Kelet és Észak-Afrika destabilizálódott, Oroszország katonai fellépésének megerősödésével (Grúzia 2008, Ukrajna 2014-) pedig a keleti szomszédságban nőtt a katonai feszültség és jelenlét az Északi-tenger és az Arktisz térségtől a Baltikumon át a Fekete-tengerig. A NATO 2014-et követően formálisan is megerősítette kollektív védelmi szerepét, és egyre nagyobb szerepet kapott a tagállamok ellenálló képességének (*resilience*),³ valamint a szövetség elrettentő, reagáló és védelmi képességének fokozása. A legtöbb tagállamban kiemelt feladat a külső (orosz, kínai) dezinformációval szembeni szervezett fellépés. Ugyancsak hangsúlyos részfeladatokat vállalt fel a szövetség a transznacionális kihívások (migráció, tengeri biztonság,

¹ Csiki Varga Tamás (csiki.tamas@uni-nke.hu) az NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézetének tudományos munkatársa, a Magyar Hadtudományi Társaság tagja.

² *The Secretary General's Annual Report 2020*. [online], 2021. 03. 16. Forrás: nato.int [2021. 03. 16.]

³ A témáról átfogó jelleggel lásd: ETL Alex: *A társadalmi ellenálló képesség szerepe a biztonság szavatolásában*. Honvédség és Társadalom Baráti Kör – NATO Public Diplomacy Division, 2020.

nonproliferció) és a nem állami szereplőkkel szembeni fellépés (szélsőséges csoportok, terrrorszervezetek) kapcsán. E feladatok már a 2010-es stratégiai koncepcióban is szerepeltek, így csupán hangsúlyuk változott, nagyobb szerepet biztosítva a területvédelemnek, a hagyományos katonai képességek modernizálásának és az észak-atlanti térség kollektív védelmének.

Az elmúlt évtized ugyanakkor újszerű feladatokat is rákényszerített a NATO-ra: nem pusztán az ellenálló képesség megerősítése került fókuszba és az egészségügyi válságkezelés támogatása vált napi aktualitássá, hanem az információs és kiberbiztonság terén teljesen új szakpolitikai terület és képességek alakultak ki, miközben a kibertér a szövetség számára is önálló hadszíntérré vált, egy nagyarányú kibertámadás hatásai pedig – eseti elbírálás alapján – a kollektív védelmi válaszadás (a washingtoni szerződés 5. cikkelyének) hatálya alá kerültek.⁴ Hasonlóképpen, modernizálták a NATO úrpolitikáját, és megkezdődött a szövetségi szintű válaszok megfogalmazása a mesterséges intelligencia, a kvantumszámítás, a biotechnológia és a legmodernebb hadviselés számos új elemével (pilóta nélküli fegyverrendszerek, hiperszonikus rakéták) kapcsolatban. Az új feladatokhoz igazítva a parancsnoki struktúrát, 2018 óta 1200 új pozíciót hoztak létre ezeken a területeken. Létrejött a NATO Összhaderőnemi Mögöttes Támogató és Felkészítő Parancsnoksága (*Joint Support and Enabling Command*), amely az európai kontinensen belüli zökkenőmentes csapatmozgásokért felel; míg a norfolki Összhaderőnemi Parancsnokság (*Joint Force Command*) a NATO-erők észak-atlanti térségen keresztül történő gördülékeny telepítését biztosítja. Két új logisztikai támogató csoport (*Joint Logistics Support Group*) Hollandiában (Brunssum) és Olaszországban (Nápoly) szintén a reagálóképesség hatékonyságát fokozza. 2020-ban kezdte meg működését a monsi Műveleti Parancsnokság részét képező Kiberműveleti Központ (*Cyberspace Operations Centre*) és tavaly született döntés a NATO Űrközpontjának (*NATO Space Centre*) létrehozásáról a ramsteini Légierő Parancsnokságon belül.⁵

A viszonylag gyorsan zajló haditechnikai forradalom és az állami szereplők (például Oroszország) képességeinek fejlődése, valamint a fejlett (civil és kettős felhasználású) technológiákhoz való hozzáférés a nem állami szereplők (például terrrorszervezetek) részéről növekvő nyomást gyakorol a szövetségre. A katonai képességek fejlesztésének, a változó követelményekhez való alkalmazkodásnak (adaptációnak) és az átfogó transzformációnak az új stratégiai koncepcióban is központi szerepe lesz. Olyan kérdések kerülnek napirendre, mint például a rakétavédelem és légvédelem megerősítése (robotrepülőgépek, illetve drónok és drónrajok ellen), a mesterséges intelligencia integrálása a már létező és a jövőben fejlesztendő haditechnikai eszközökbe, a kvantumszámítás adta lehetőségek kihasználása a vezetés-irányítási rendszerekben, a kibertér védő és támadó képességeinek fejlesztése stb. Annak érdekében, hogy a NATO meg tudja őrizni (hadi)technikai fölényét, illetve előnyét a jövő technológiai áttöréseivel szemben is (*emerging and disruptive technologies*), már a 2019-es londoni találkozón elfogadtak egy cselekvési tervet, amely a technológiák jelentőségét hivatott feltérképezni, megfelelő innovációs együttműködési válaszokat is adva. A szövetségesek 5000 védelmi ipari vállalat hálózatának ismereteire és kutatás-fejlesztési potenciáljára támaszkodhatnak ebben.⁶

A szakpolitikai és gyakorlati lépéseken túl 2020-ban fokozták a politikai konzultációt is, és átfogó gondolkodás kezdődött a szövetség következő évtizedének jövőképéről. A főtitkár által felkért szakértői csoport 2030-ig szóló kitekintése⁷ nemcsak a NATO biztonsági környezetének és ehhez kapcsolódó feladatrendszerének általános előrejelzését tartalmazza, hanem konkrét javaslatokat is megfogalmaz azzal kapcsolatban, hogy az egyes kérdésekben a szövetségnek hogyan lenne érdemes reagálnia. A jelentés üzenetei⁸ alapján jól látható, hogy a következő évek legfontosabb feladata politikai lesz: a NATO-nak belülről, a „tartalmat illetően” kell megújulni. Enyhíteni kell azokat a belső konfliktusokat, amelyek megterhelik egyes gyakorlati intézkedések megvalósítását, mert a konszenzusos döntéshozatal követelménye egységet követel meg: ilyen például a török-görög vagy a török-francia konfliktus, amik kapcsán Ankara akadályoz egyes szövetségi szintű védelmi tervezési folyamatokat. Így a kibontakozó egyre intenzívebb politikai egyeztetésnek olyan kérdésekre kell választ találnia, mint „Milyen a NATO fenyegetettség-percepciójának közös nevezője a keleti és déli szomszédság tekintetében?”, „Hogyan foglalkozzon a szövetség

⁴ TÁLAS Péter: [A varsói NATO-csúcs legfontosabb döntéseiről](#). SVKI Elemzések, 2016/10. [online], 2016. 07. 11. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 03. 18.]

⁵ [The Secretary General's Annual Report 2020](#), 54.

⁶ [The Secretary General's Annual Report 2020](#), 63-67.

⁷ [NATO 2030: United for a New Era](#). 2020. 11. 25.

⁸ Lásd még: [Miként értékeljük a NATO 2030 jelentését?](#) KKI 4:1, Budapest, 2021.

Kínával és olyan globális biztonsági kihívásokkal, mint a klímaváltozás⁹, és „Milyen válaszokat adjon a NATO a fejlődő technológiák és a hibrid kihívások jelentette kihívásokra?” Összességében a konzultáció fokozásával és a stratégiai szolidaritás erősítésével a 30 tagállamnak újra kell definiálnia közös nevezőit a fenyegetettség-percepció és a védelmi célok tekintetében.

Az egyik legnagyobb vita várhatóan arról fog kibontakozni, hogy a szövetség milyen mértékben és milyen minőségben foglalkozzon Kínával? Az Egyesült Államok ma már egyértelműen a nemzetközi rendszer vezető szerepéért küzdő gazdasági és politikai kihívóként, a csendes-óceáni térségben – finoman, de – katonai fenyegetésként is látja Kínát, amit az európai államok kevésbé osztanak. Ráadásul Kína nagyobb szerepe a szövetség stratégiai koncepciójában azt is jelentené, hogy a NATO-nak sokkal inkább „globálissá” kellene válnia, akár biztonsági (katonai) szerepet kellene vállalnia az észak-atlanti térségen kívül is, ami meghaladja az 1949-es – és azóta is fennálló – alapítói szándékot. Áthidaló megoldás lehet a globális partnerkapcsolatok megerősítése például Japán, Dél-Korea és India felé, amire egyébként volt már kezdeményezés 2008-2009-ben is.

Kevésbé megosztó Oroszország megítélése, ugyanis a kollektív védelem megerősítésének központi eleme minden tagállam számára a lehetséges orosz katonai fenyegetés elleni felkészülés, az elrettentés megerősítése. Általánosságban abban is egyetértenek a tagállamok, hogy emellett az úgynevezett „kettős megközelítés” jegyében a politikai párbeszéd lehetőségét is nyitva kell hagyni Moszkvával, hiszen egyik félnek sem érdeke a nyílt katonai konfliktus. Abban vannak eltérések, hogy egyes tagállamok meddig mennek el az együttműködésben Oroszországgal – Németország például az Északi Áramlat-2 földgázvezetékekkel új, komoly gazdasági kapcsolatot épített ki az elmúlt években –, illetve hibrid módszereivel Moszkva mennyire tudja befolyásolni a NATO-tagokat.

Így a 2021. február 19-i „mini” müncheni biztonságpolitikai konferencián Emmanuel Macron francia elnök már arról beszélt, hogy a transzatlanti kapcsolat megújítása jegyében 2021-ben a tervezett brüsszeli csúcstalálkozón sor kerülhet az új stratégiai koncepció elfogadására.⁹ A korábban fennálló feszültségek miatt Donald Trump elnöksége alatt ez nem kerülhetett érdemben szóba, és az elnök figyelmét sem „ragadta meg” a feladat jelentősége, a Biden-adminisztráció azonban partner a közös konzultációban.

Az új stratégiai koncepciónak tehát – ideális esetben – mindazokra a problémákra választ kell adni, amelyekre a 2030-ig szóló szakértői jelentés rámutatott. Ami a 2010-es évekhez képest biztosan változni fog, az az erősödő „technológiai komponens”, a tagállamok ellenálló képességének megerősítése – és bár jelenleg még bizonytalan, az is elképzelhető, hogy a NATO felvesz a napirendjére néhány, az éghajlatváltozás hatásait kezelő célkitűzést is. Ezek esetében nem csupán a fegyveres erők energiafelhasználásának hatékonyabbá tételére vagy a környezetrombolás lehetséges mérséklésére kell gondolnunk, hanem olyan válságkezelő feladatok felvállalására is, mint a klímaváltozás által felerősített katonai konfliktusok kezelése, a törekeny államok képességeinek megerősítése, vagy a tömeges népességmozgás korlátozása a Száhel-övezetben és Észak-Afrikában. A válságkezelési feladatok mellett természetesen azzal kapcsolatban is meg kell fogalmazni egy jövőképet, hogy a stabilizáció (Afganisztán, Irak, Koszovó), a partnerkapcsolatok (Ukrajna, Grúzia, földközi-tengeri és közel-keleti partnerállamok), valamint más nemzetközi szervezetekhez (ENSZ, EU, AU) fűződő viszony terén, nem kevésbé a lehetséges további bővítés kapcsán mik a szövetség elképzelései.

A koronavírus-járvány kezelése és várható hatásai

2020-ban átfogó jellegéből adódóan a koronavírus-járvány alapvető befolyással volt a NATO működésére: egyes vonatkozásaiban (hadgyakorlatok) korlátozta azt, más tekintetben új feladatokat szült (a polgári hatóságok egészségügyi támogatása),¹⁰ miközben a szövetség védelmi feladatokat is ellátta. A NATO 30 tagállamát 2021. március közepéig mintegy 69 millió megbetegedés és közel 1,3 millió haláleset sújtotta – a világ 121 millió megbetegedéséhez és 2,7 millió halálesetéhez képest.¹¹ Bár a közbeszédben a járvány

⁹ Replay: 'NATO needs a new political momentum', Macron says in Munich speech. [online], 2021. 02. 19. Forrás: france24.com [2021. 03. 16.]

¹⁰ CSIKI VARGA Tamás: A koronavírus-járvány potenciális hatásai a haderőkre. SVKI Nézőpontok, 2020/3. [online], 2020. 04. 15. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2021. 03. 18.]

¹¹ COVID-19 coronavirus pandemic. [online], 2021. 03. 18. Forrás: worldometers.info [2021. 03. 18.]

helyi hatásai jelennek meg hangsúlyosan, az adatokból jól látható: a megbetegedések 57%-a, a halálos esetek 48%-a történt a NATO-tagállamok körében, ennek minden gazdasági, társadalmi, politikai hatásával egyetemben.

Bár egy pandémia kezelése nem kifejezetten katonai feladat, a szövetség felhasználhatta válságkezelésben és katasztrófhelyzetek nemzetközi kezelésében szerzett széleskörű tapasztalatait annak érdekében, hogy megelőzze az egészségügyi válság biztonsági válsággá válását. Így 2020 tavasza óta elsősorban az egészségügyi ellátás közvetlen katonai támogatásával, logisztikai-szállítási kapacitás biztosításával, valamint egészségügyi-járványkezelési eszközök biztosításával támogatja a tagállamok civil intézményeit és a partnerállamok járványkezelési törekvéseit. A főtitkár beszámolója szerint a pandémia kitörése óta a NATO Euro-atlanti Katasztrófa-reagálási Koordinációs Központja (EADRCC) folyamatosan fogadja a tag- és partnerállamok segítségkéréseit és felajánlásait is, és biztosítja ezek logisztikai hátterét a NATO releváns ügynökségei, katonai szervezetei támogatásával. Így 350 repülőjárat szállított egészségügyi személyzetet és 1500 tonna felszerelést, miközben felépítettek 100 mobil katonai kórházat is, 25.000 kórházi ágy kapacitással. A NATO védelmi miniszterei még 2020 júniusában, a járvány második hullámát megelőzően döntöttek arról, hogy közös pénzügyi alapot (*NATO Pandemic Response Trust Fund*) hoznak létre abból a célból, hogy egészségügyi készleteket, eszközöket szerezzenek be és tartalékoljanak. A kezdeményezéshez 16 tagállam csatlakozott, és 2020 őszén már e készletekből tudtak segélyszállítmányokat – lélegeztető gépeket és más eszközöket – biztosítani Albániának, Csehországnak, Montenegrónak, Észak-Macedóniának és több partnerállamnak, így Bosznia-Hercegovinának, Iraknak, Moldovának és Ukrajnának is.¹²

A koronavírus-járvány hatásai stratégiai szinten a NATO számára még csak ezután fognak érdemben körvonalazódni – akár azzal párhuzamosan, hogy az egészségügyi helyzet a védettséget növelő oltási kampányokkal a tagállamok esetében helyi szinten javulni fog. Éppen ezért azzal érdemes számolni a következő évekre vonatkozóan, hogy az alacsonyban fejlett, szegényebb országokat, amelyek egészségügyi ellátórendszere gyengébb, nagy létszámú lakosságuk oltására pedig sokkal korlátozottabbak a rendelkezésre álló anyagi források, a fejlettebb ipari államoknál is rosszabbul érinti a járvány. A járvány súlyos destabilizáló (gazdasági, majd társadalmi) hatásaiból eredő helyi válságok, akár fegyveres konfliktusok és különösképpen azok nemzetközi következményeinek kezelése (segélyezés, menekültek, irreguláris migráció) is a NATO feladatkörébe kerülhet Afrika és a Közel-Kelet törékeny államai esetében. Minderre a szövetségnek már most fel kell készülnie.

Közös teherviselés és képességfejlesztés: a védelmi kiadások trendjei

A közös teherviselés nem csupán az elmúlt évek – valójában évtizedek¹³ – érzékeny politikai vitatémája, amely a kemény kritikákat követően az együttműködőbb hangvétellű Biden-adminisztrációból pozitív reakciót is kiválthat, hanem a „stratégiai szolidaritás” megerősítésének gyakorlati eszköze is a 2020-as évtizedbe lépve. Tekintettel arra, hogy a tagállamok közös fellépésének alapeleme a politikai egység mellett a szükséges katonai eszközpark és képességek biztosítása, a következő években pedig újra erősödő technológiai versenyre számíthatunk a világ vezető hadiipari szereplői között, a szükséges anyagi erőforrások biztosítása nélkülözhetetlen lesz. Ezzel kapcsolatban azonban a koronavírus-járvány gazdasági hatásait látva komoly kételyek merülnek fel szakértői körökben, elsősorban a termelés és szolgáltatások korlátozásából eredő recesszió és az elszabaduló államadósság jövőbeni finanszírozásából eredő korlátok miatt.

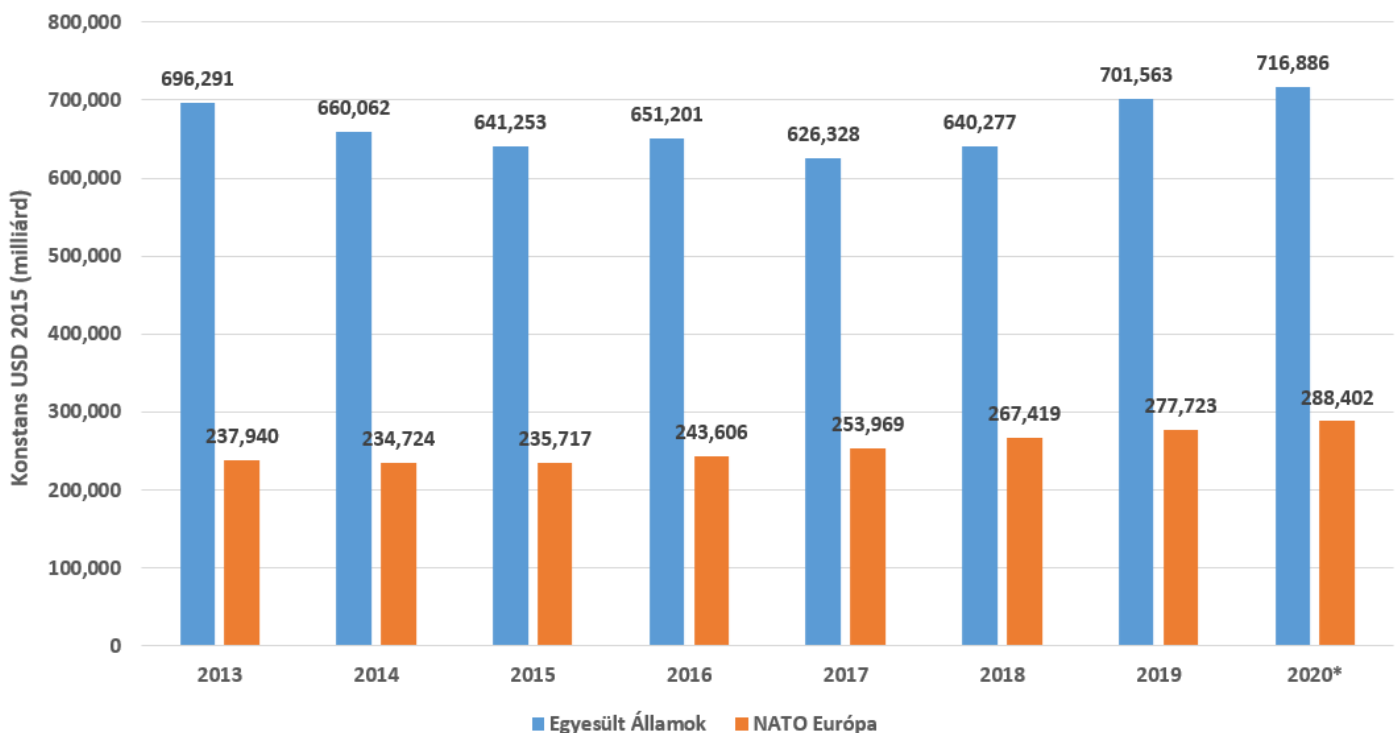
A konkrét katonai képességek tekintetében Európa az elmúlt öt évben viszonylag jól teljesített: hadrendbe állt több olyan nagy haditechnikai platform vagy eszközrendszer, mint a britek új repülőgép-hordozói, modern szárazföldi páncélos és tüzérségi eszközök Közép-Európában, vagy épp a közelmúltban a NATO közösen beszerzett és üzemeltetett RQ-4D Global Hawk megfigyelő-hírszerző drónjai.¹⁴ Ez a számos országban zajló modernizációs és fejlesztési folyamat akkor fog folytatódni és erősítheti meg a NATO védelmi és elrettentési képességeit, ha a COVID-19 gazdasági hatásai nem keltenek olyan mély válságot, mint a 2008/2009-es volt.

¹² [The Secretary General's Annual Report 2020](#), 34-37.

¹³ CSIKI Tamás: [Hol a pénz? A NATO védelmi kiadási trendjei és a közös teherviselés kérdései](#). SVKI Elemzések, 2017/2. [online], 2017. 02. 20. Forrás: [svkk.uni-nke.hu](#) [2021. 03. 18.], 9-10.

¹⁴ [NATO AGS RQ-4D remotely piloted aircraft achieves IOC](#). [online], 2021. 02. 16. Forrás: [airforce-technology.com](#) [2021. 03. 18.]

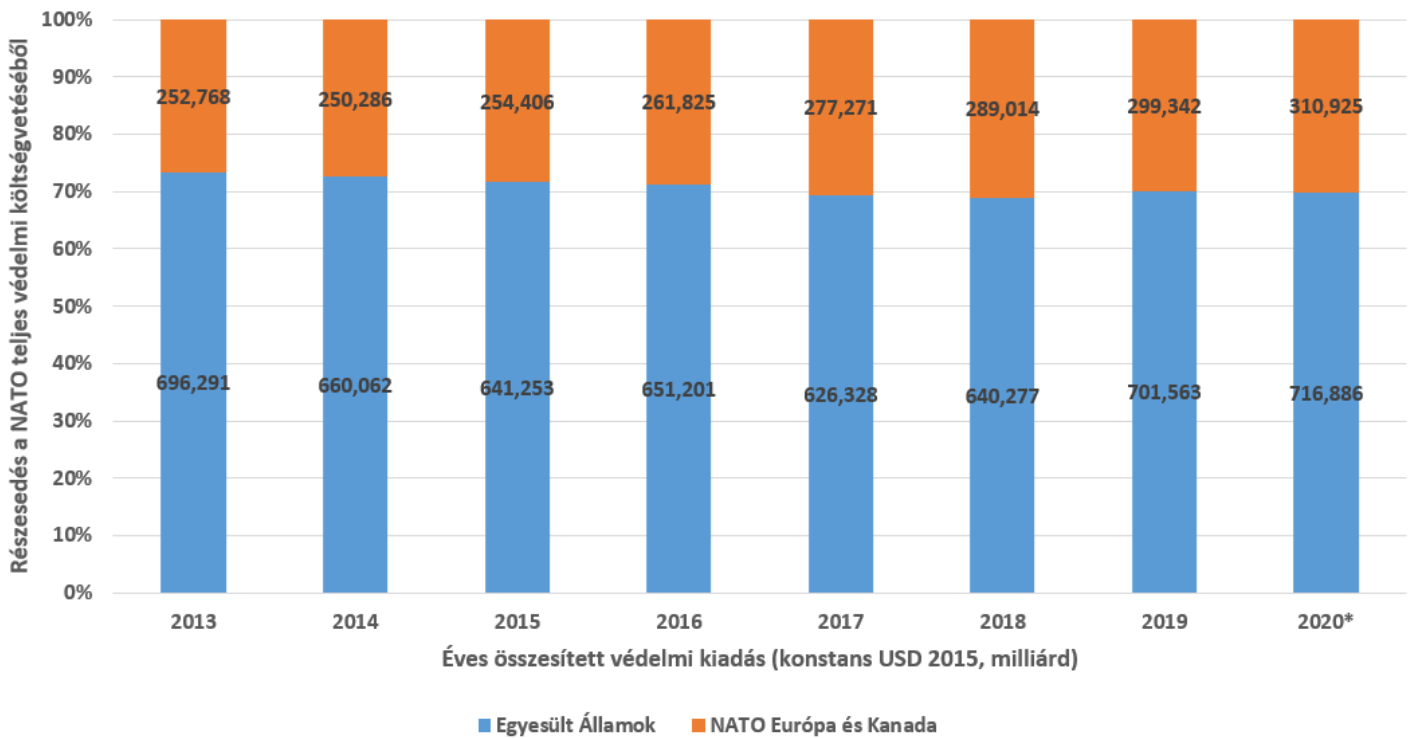
A 2014-2015-ös stratégiai sokkok – Oroszország katonai fellépése Ukrajnával szemben, az „Iszlám Állam” megerősödése és nemzetközi terrortámadásai, illetve az európai menekült és migrációs válság – nyomán a kollektív védelmet és a katonai képességeik megerősítését célul kitűző európai tagállamok valóban növelni kezdték védelmi kiadásaikat, és ez a trend 2020-ban is tartott. A legfrissebb adatok alapján azt látjuk, hogy a 2014-es mélypont óta az európai államok több, mint 20 százalékkal, 50 milliárd euróval növelték védelmi kiadásaikat; ugyanez az Egyesült Államok esetében közel 9 százalékos, 57 milliárd dollár növekedést jelentett 2014-hez képest (1. ábra). Nagyságrendileg azonban a transzatlanti térség két pillére közötti különbség nominálértéken nem csökkent az évtized végére (430 milliárd dollár körül volt 2014-ben és 2020-ban is). Arányaiban pedig az európai tagállamok és Kanada együttesen 4%-kal növelték teherviselésük arányát a NATO-n belül (2. ábra).¹⁵

1. ábra: Az Egyesült Államok és a NATO európai tagállamainak védelmi kiadási trendje, 2013-2020.¹⁶
(Az ábrát készítette a szerző. A 2020-as adatok becslések.)

¹⁵ Defence expenditure of NATO countries (2013-2020). [online], 2021. 03. 16. Forrás: nato.int [2021. 03. 16.], 6.

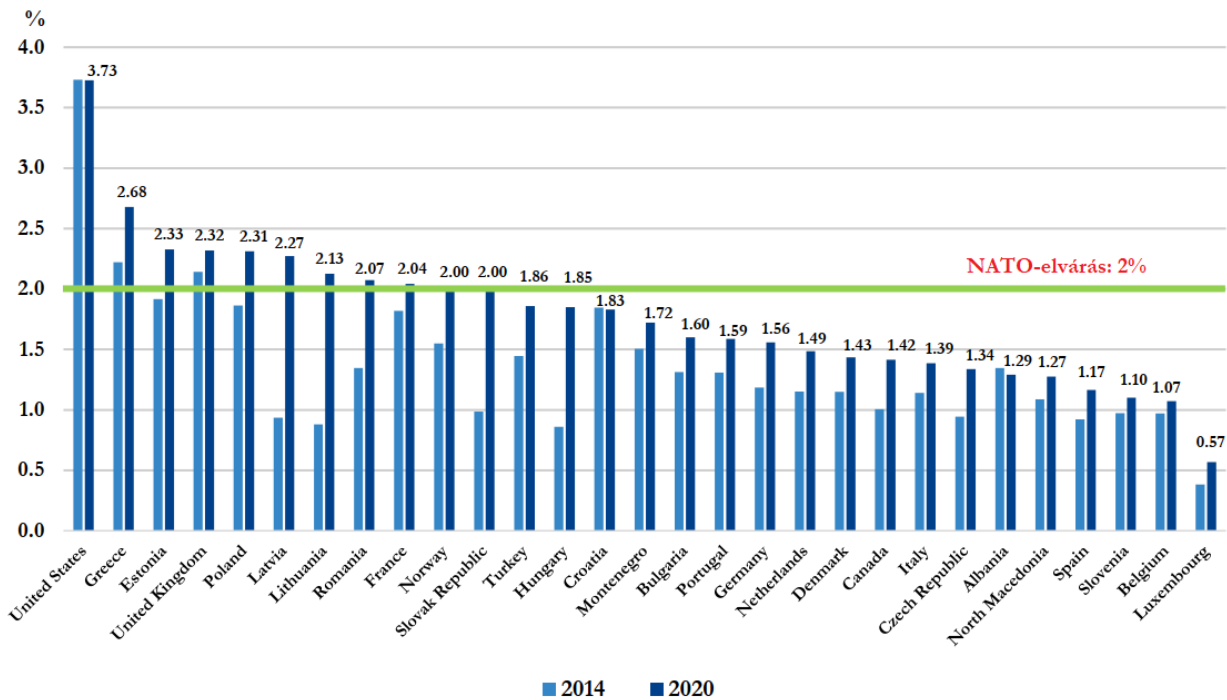
¹⁶ Az adatok forrása: Defence expenditure of NATO countries (2013-2020), 6.

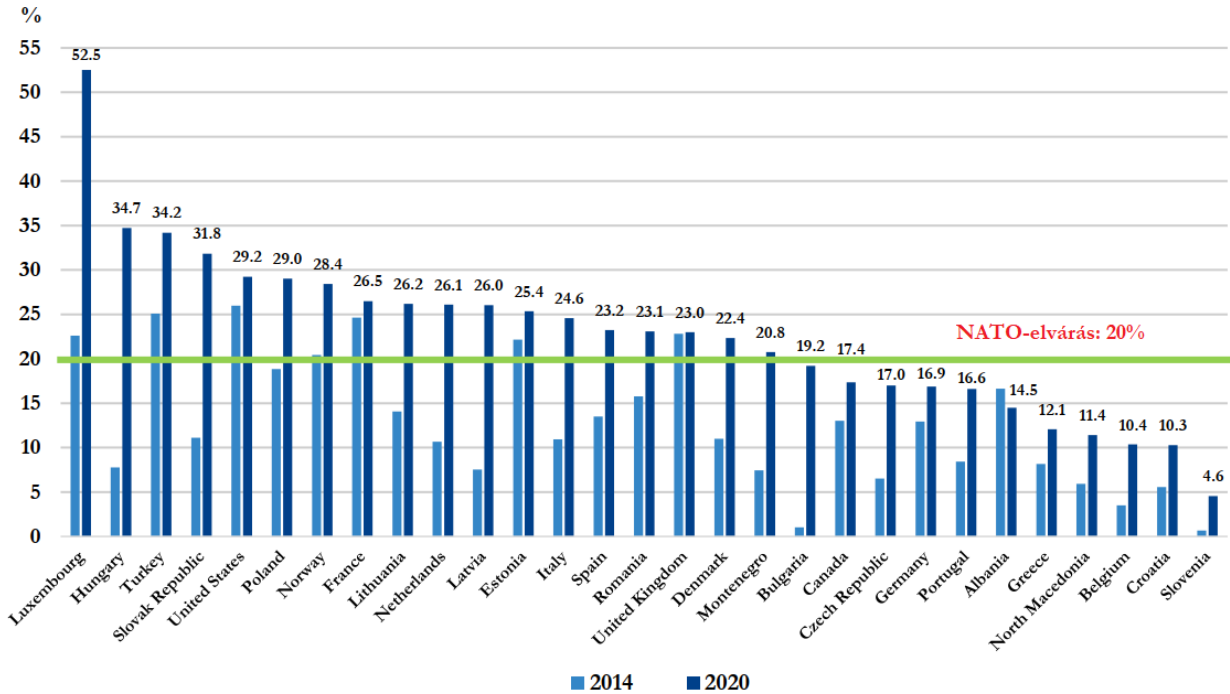
2. ábra: Tehermegosztás a NATO-n belül: az Egyesült Államok és a többi tagállam védelmi kiadási trendje, 2013-2020.¹⁷ (Az ábrát készítette a szerző. A 2020-as adatok becslések.)

A NATO által elvárt 2%-os GDP-arányos teljesítmény tekintetében az egyes tagállamok is szinte kivétel nélkül javítottak mérlegükön: míg 2014-ben csak 3 tagállam teljesítette azt, 2020-ban már 11 (3. ábra). A legnagyobb növekedést a kelet-közép-európai államok esetében láthattuk, ahol a newporti közös kötelezettségvállalást a legkomolyabban vették. A térségen belül is kiemelkedik Lettország, Litvánia és Magyarország, ahol gyakorlatilag a GDP arányában is megduplázták a védelmi költségvetést. A modernizációs célkitűzést, amely a védelmi költségvetésen belül az eszközbeszerzések 20%-os arányát határozza meg, 2014-ben 6 ország, 2020-ban 18 tagállam teljesítette (4. ábra). Így összességében ma már 10 olyan NATO-tagállamról beszélhetünk, amely mindkét vállalt feltételnek megfelel (5. ábra).

¹⁷ Az adatok forrása: [Defence expenditure of NATO countries \(2013-2020\)](#), 6.

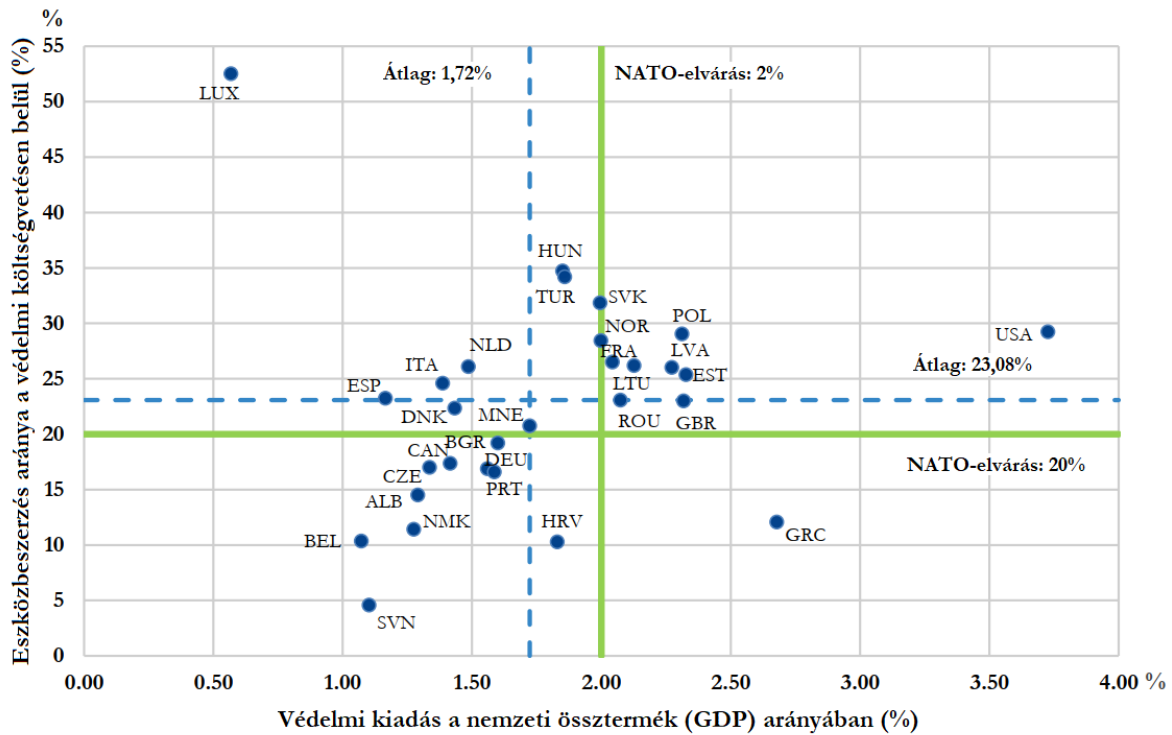
3. ábra: A NATO-tagállamok védelmi kiadásai a nemzeti össztermék (GDP) arányában, 2014 és 2020.¹⁸

4. ábra: A NATO-tagállamok eszközbeszerzési kiadásainak aránya a nemzeti védelmi költségvetésen belül, 2014 és 2020.¹⁹

¹⁸ Az ábra forrása: [Defence expenditure of NATO countries \(2013-2020\)](#), 3.

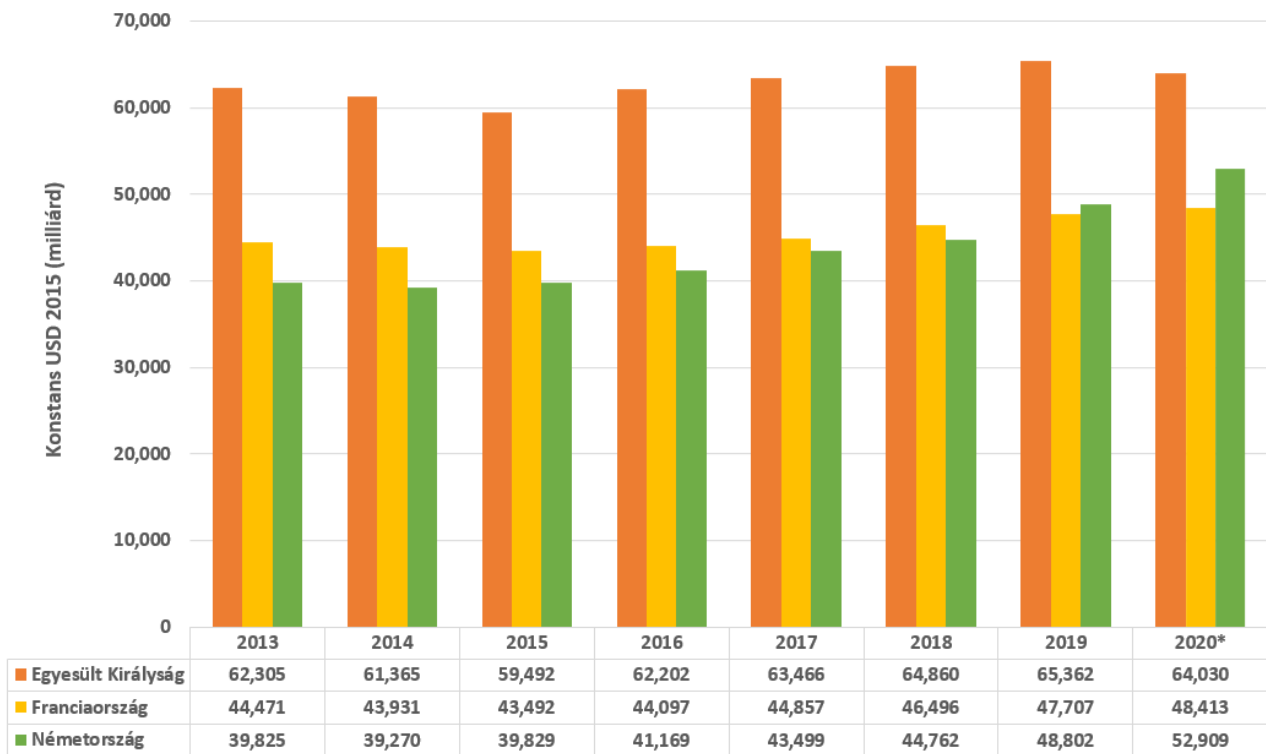
¹⁹ Az ábra forrása: [Defence expenditure of NATO countries \(2013-2020\)](#), 3.

5. ábra: A NATO-tagállamok védelmi kiadásai a nemzeti össztermék (GDP) arányában, illetve eszközbeszerzési kiadásuk aránya a nemzeti védelmi költségvetésen belül, 2020-ban.²⁰

A nyugat-európai nagyhatalmak közül Németország esetében láthattuk a legnagyobb, 30 százalékos meghaladó nominálértékű növekedést, Franciaország is tetemes, 10%-os növekedést biztosított, míg Nagy-Britannia vélhetően elsősorban a Brexit hatására csak minimális növekedést (6. ábra). E trend nyomán 2020-ra Németország megelőzte Franciaországot – bár ennek fenntarthatóságát a következő évekre vonatkozóan kételyek övezik.

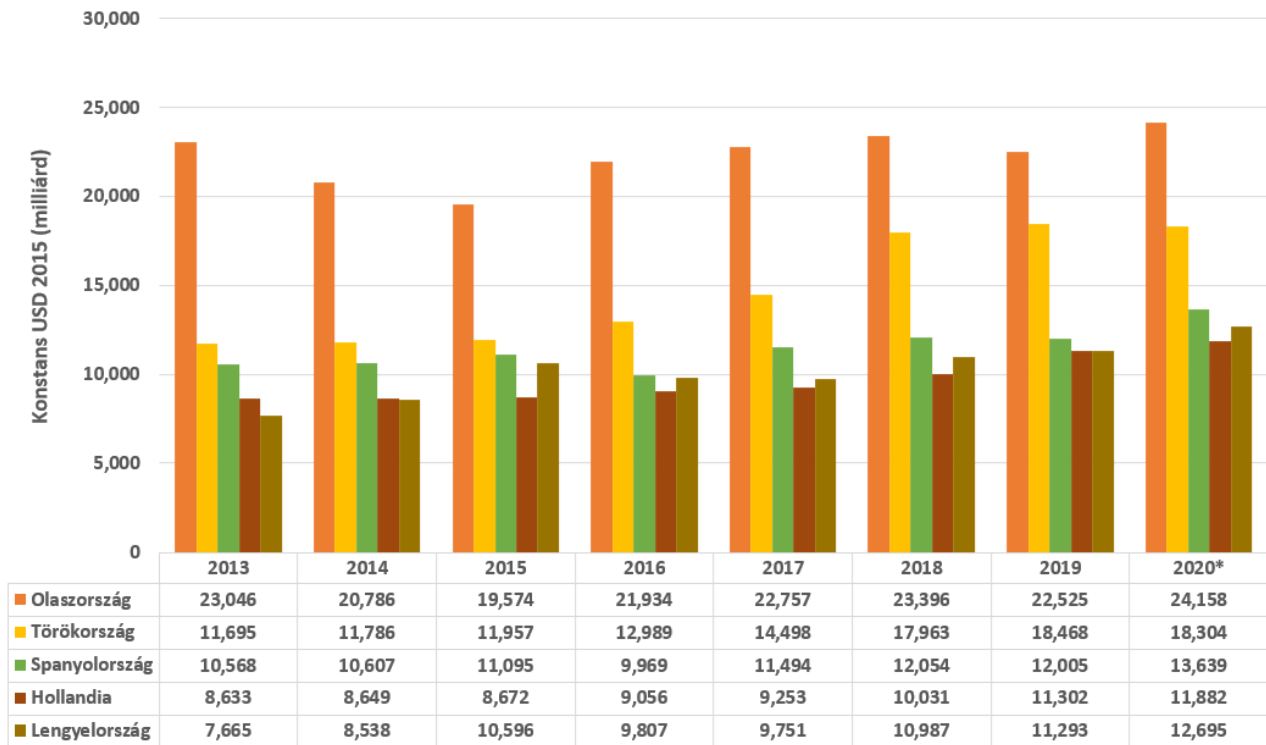
²⁰ Az ábra forrása: [Defence expenditure of NATO countries \(2013-2020\)](#), 2.

6. ábra: A nyugat-európai nagyhatalmak védelmi kiadási trendje, 2013-2020.²¹
(Az ábrát készítette a szerző. A 2020-as adatok becslések.)

A középhatalmak közül Spanyolország 30, Hollandia közel 40, Törökország 56, Lengyelország 65%-kal növelte katonai kiadásait 2014-2020 között (7. ábra), csupán a folyamatos gazdasági nehézségekkel küzdő Olaszország esetében látunk marginális növekedést. Így az elmúlt évtizedben folyamatosan fegyverkező Lengyelország már maga mögött hagyta Hollandiát és fokozatosan Spanyolországhoz közelíti védelmi költségvetését.

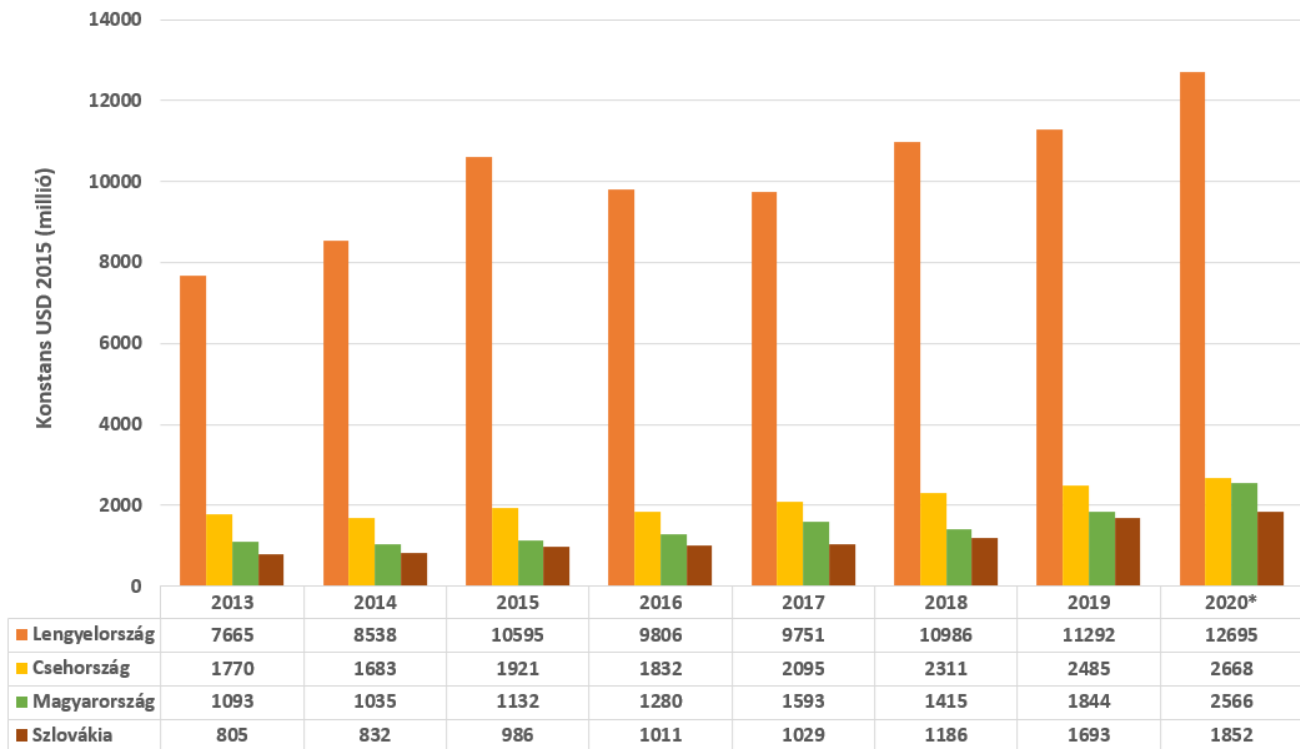
²¹ Az adatok forrása: [Defence expenditure of NATO countries \(2013-2020\)](#), 6.

7. ábra: A európai középhatalmak védelmi kiadási trendje, 2013-2020.²²
(Az ábrát készítette a szerző. A 2020-as adatok becslések.)

Lengyelország teljesítményével egyre inkább elszakad a visegrádi országoktól és egyértelműen magasabb „súlycsoportban” jelenik meg, pedig Magyarország és Szlovákia is bőven megduplázta védelmi kiadásait a korábbi alacsony szintről (8. ábra).

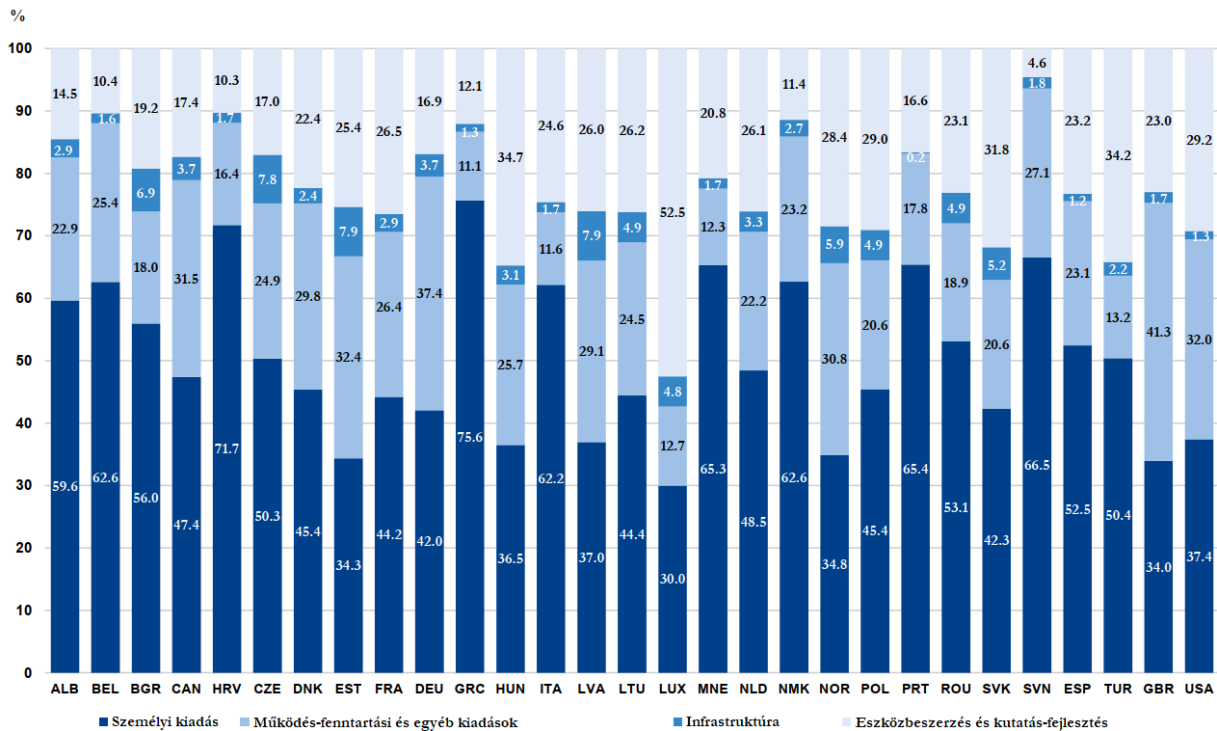
²² Az adatok forrása: [Defence expenditure of NATO countries \(2013-2020\)](#), 6.

8. ábra: A visegrádi négyek védelmi kiadási trendje, 2013-2020.²³
(Az ábrát készítette a szerző. A 2020-as adatok becslések.)

Ami az erőforrások felhasználását illeti, fontos összefüggésként azonosíthatjuk, hogy modernizációra, eszközbeszerzésre csak azok az országok tudnak érdemben költeni, amelyek képesek lejjebb (lehetőség szerint 40% körülire) szorítani személyi kiadásaik (munkabér, juttatások, katonai nyugdíj) arányát a teljes védelmi költségvetésen belül. E tekintetben nehéz helyzetben vannak a 2008/2009-es válság óta folyamatosan gyengén teljesítő országok, például Horvátország, Szlovénia, Görögország és Portugália, ahol még mindig 60-70% a személyi kiadások aránya, de korábban volt, hogy a 80%-ot is meghaladta. Ez olyan mértékben beszűkíti a működés-fenntartás mellett a modernizációs lehetőségeket, hogy utóbbira csak elvétve nyílik lehetőség. (9. ábra)

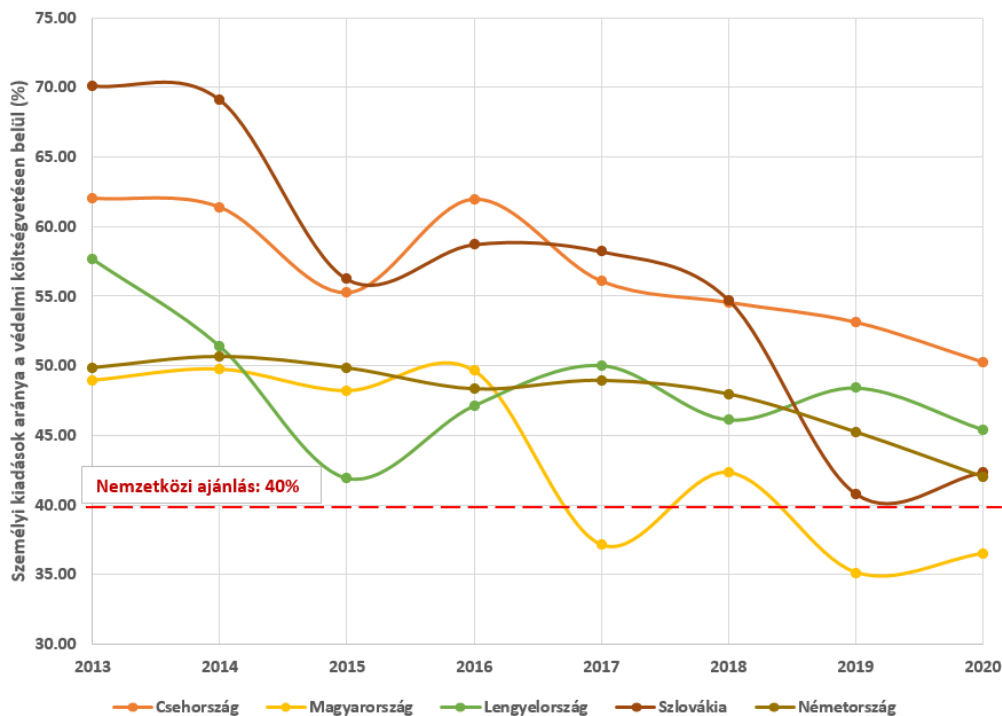
²³ Az adatok forrása: [Defence expenditure of NATO countries \(2013-2020\)](#), 6.

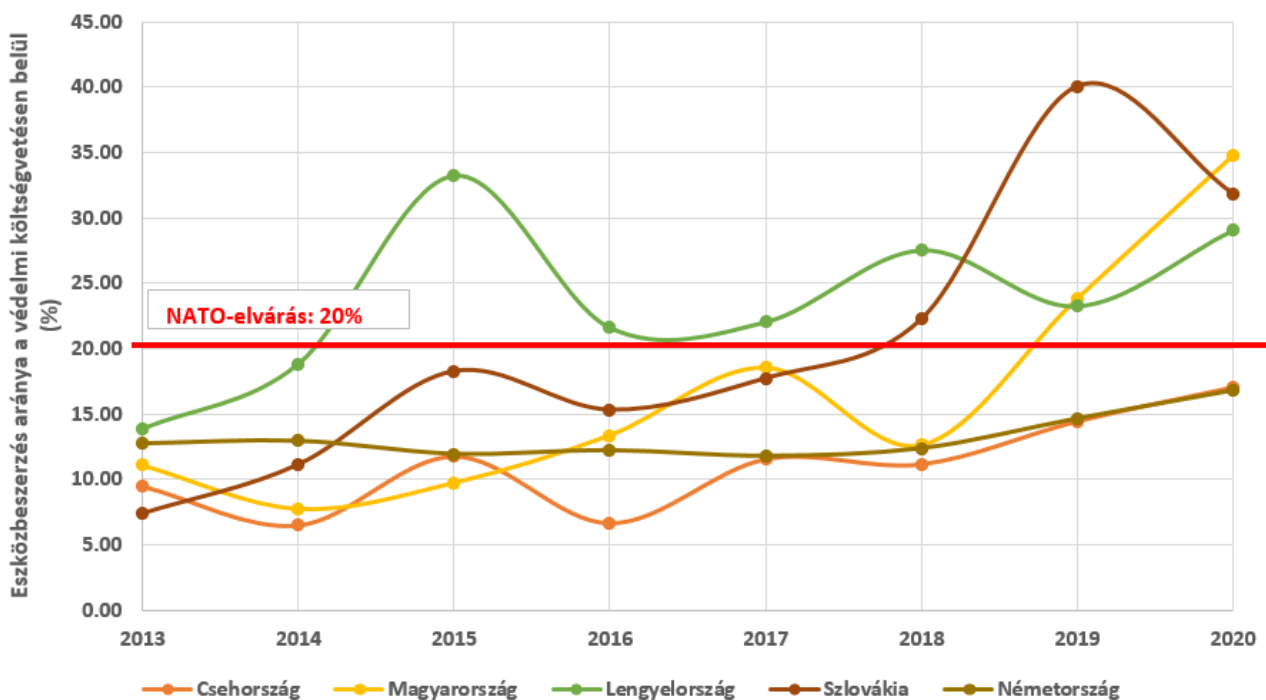
9. ábra: A NATO-tagállamok védelmi kiadásainak funkcionális megoszlása a nemzeti védelmi költségvetésen belül, 2020.²⁴

Ha a visegrádi országokat és az egyre szorosabb védelmi együttműködés miatt Magyarország számára egyfajta referenciát jelentő Németországot vizsgáljuk meg közelebbről e téren, egyértelműen kirajzolódik az a trend, hogy az öt ország 10-20%-kal volt képes csökkenteni a személyi kiadások arányát (10. ábra), ezzel is felszabadítva forrásokat a haderő-modernizációra. Ez esetükben nem azzal vált lehetővé, hogy csökkentették a haderők létszámát vagy a katonák és civil alkalmazottak fizetését – épp ellenkezőleg –, hanem annyival gyorsabb ütemben nőtt a teljes védelmi költségvetésük, hogy azon belül maradt forrás az új prioritásokra is. Magyarország az elmúlt években a dinamikus haderő-modernizáció során mindkét tényezőt illetően példás teljesítményt mutatott fel.

²⁴ Az ábra forrása: [Defence expenditure of NATO countries \(2013-2020\)](#), 5.

10. ábra: A személyi kiadások arányának változása a visegrádi négyek és Németország védelmi költségvetésén belül, 2013-2020.²⁵ (Az ábrát készítette a szerző. A 2020-as adatok becslések.)

11. ábra: Az eszközbeszerzési (modernizációs) kiadások arányának változása a visegrádi négyek és Németország védelmi költségvetésén belül, 2013-2020.²⁶ (Az ábrát készítette a szerző. A 2020-as adatok becslések.)

²⁵ Az adatok forrása: Defence expenditure of NATO countries (2013-2020), 13.

²⁶ Az adatok forrása: Defence expenditure of NATO countries (2013-2020), 13.

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2021/8

A következő évek talán legfontosabb kérdése az egyes tagállamok, így pedig a NATO egésze szempontjából is az lesz, hogy folytatódnak-e a 2015-től tapasztalt pozitív trendek, tudják-e biztosítani a szükséges forrásokat a haderő-modernizációhoz, a kutatás-fejlesztéshez és a legmodernebb technológiák innovációjához? Ez ugyanis meghatározza azt is, hogy a leendő stratégiai koncepcióba foglalt célkitűzésekből mit lesznek képesek megvalósítani.

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2021/8

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Árva János, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Csiki Varga Tamás

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2021